

EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 27.11.2013
SWD(2013) 477 final

KOMISJONI TALITUSTE TÖÖDOKUMENT
MÕJUHINNANGU KOMMENTEERITUD KOKKUVÕTE

Lisatud dokumendile:

**Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv,
milles käsitletakse esialgset tasuta õigusabi kahtlustatavatele või süüdistatavatele, kellelt
on võetud vabadus, ning tasuta õigusabi Euroopa vahistamismäärusega seotud
menetluses**

{ COM(2013) 824 final }
{ SWD(2013) 476 final }
{ SWD(2013) 499 final }

KOMISJONI TALITUSTE TÖÖDOKUMENT

MÕJUHINNANGU KOMMENTEERITUD KOKKUVÕTE

Lisatud dokumendile:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv,

milles käsitletakse esialgset tasuta õigusabi kahtlustatavatele või süüdistatavatele, kellelt on võetud vabadus, ning tasuta õigusabi Euroopa vahistamismäärusega seotud menetluses

1. PROBLEEMI MÄÄRATLUS

Käesolevas mõjuhinnaangus käsitletaval **üldisel probleemil** on kaks tahku: a) kahtlustatavate ja süüdistatavate põhiõigused ei ole ELis piisavalt kaitstud ning b) tasuta õigusabi käsitlevate puudulike nõuete tõttu on vaja suurendada liikmesriikidevahelist usaldust.

Praegu ei ole olemas ühtki ELi õigusakti, kus oleks sätestatud kahtlustatavate ja süüdistatavate õigus saada kriminaalmenetluses tasuta õigusabi. Hoolimata Euroopa tasandil kehtestatud ühistest nõuetest¹ ja asjaolust, et kõikidel liikmesriikidel on olemas õigusabisüsteem, on liikmesriikide õigusabisüsteemides nii seaduste kui ka praktika seisukohalt suuri erinevusi. See põhjustab vajakajäämisi õiglase kohtuliku arutamise õiguse kaitsmises. Mõnes liikmesriigis esinev piiratud õigus tasuta õigusabile võib kahjustada vastastikust usaldust ja õigusala koostööd kriminaalmenetluste valdkonnas ning jätta arvestamata Euroopa Liidu põhiõiguste hartas (edaspidi „ELi põhiõiguste harta”) sätestatud õiguse õiglasele kohtuliku arutamisele.

Õigus tasuta õigusabile on tihedalt seotud õigusega kaitsjale. Isikute puhul, kellel puuduvad vahendid, ja teatud olukordades (nt kui isikult on võetud vabadus) ei saa õigust kaitsjale reaalselt kasutada, ilma et riik annaks konkreetset ja rahalist abi, mille abil tagada tasuta õigusabi saamine. Ehkki ametlikku vastuvõtmist ootavas kavandatud ELi direktiivis, mis käsitleb õigust kaitsjale,² nähakse ette sisuline õigus kaitsjale, ei sisalda see ühtki sätet selle kohta, kes kaitsja eest tasub või tema kohaloleku kindlustab. Seega on oht, et ilma ELi sekkumiseta, millega kehtestatakse tasuta õigusabi kohta ühised miinimumnõuded, ei pruugi kõnealuses direktiivis sätestatud õigus kaitsjale olla rakendatav ega tõhus.

Tasuta õigusabi käsitlevate piisavate nõuete puudumine mõjutab õigusasutuste vastastikust usaldust ja õõnestab liikmesriikidevahelist õigusala koostööd. See kahjustab õigusasutuste otsuste ja kohtuotsuste vastastikust tunnustamist ning muid liikmesriikide õigusala koostöö vorme ning vähendab usaldust piiriüleste vahendite vastu. Kui kohtuasutused kahtlevad, kas teises riigis on järgitud õiglase kohtuliku arutamisega seotud õigusi, ja leiavad, et kahtlustataval või süüdistataval on ebapiisava tasuta õigusabi tõttu oht mitte saada tõhusat õigusala nõu, võidakse kõnealusest riigist pärit õigusala koostöö taotlused tagasi lükata. Kuna vastastikuse tunnustamise põhimõte on õigusel rajaneva ala nurgakivi, tuleb selle tõhususe huvides suurendada vastastikust usaldust.

¹ ELi põhiõiguste harta artikkel 47 ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 6 lõike 3 punkt c.

² KOM(2011) 326 lõplik, 8.6.2011.

Konkreetne probleem, mida käsitletakse, on see, et ELis ei ole kahtlustatavatel või süüdistatavatel piisavat juurdepääsu tõhusale tasuta õigusabile, mis ei mõju hästi vastastikusele usaldusele ega vastastikuse tunnustamise süsteemi ladusale toimimisele. Sellel probleemil on kaks põhjust:

- Euroopa vahistamismäärusega seotud menetluste raames ei ole liikmesriikides piisavalt võimalusi saada tasuta õigusabi;
- õiguslane abi ei ole menetluse varajastes etappides alati kättesaadav, eriti enne tasuta õigusabi kohta otsuse tegemist, ehkki õigus kaitsjale kehtib alates hetkest, mil ametivõimud teavitavad isikut tema kahtlusaluseks olemisest.

Peale selle on veel kaks tegurit, mis võivad samuti vähendada vastastikust usaldust:

- liiga piiravad tingimused, mis tuleb täita tasuta õigusabi saamiseks;
- puudujäägid õigusabisüsteemide kaudu pakutava õigusabi kvaliteedis ja tõhususes.

Esimene põhjus – tasuta õigusabi Euroopa vahistamismäärusega seotud menetlustes. Direktiiviga, mis käsitleb õigust kaitsjale, nähakse Euroopa vahistamismääruse kohase väljaandmismenetluse puhul ette õigus topeltesindatusel³. Kui isik vahistatakse Euroopa vahistamismääruse alusel, on tal seoses väljaandmismenetlusega õigus kaitsjale vahistamismäärust täitvas liikmesriigis ja õigus määrata teine kaitsja vahistamismääruse teinud liikmesriigis, et pidada sidet vahistamismäärust täitva liikmesriigi kaitsjaga. Selles direktiivis aga ei nõuta, et selline õigusabi hõlmaks tasuta õigusabi. Praegu ei anna ükski liikmesriik tasuta õigusabi vahistamismääruse teinud liikmesriigis kaitsja kasutamiseks. Asjaolu, et õigust tasuta õigusabile reguleerib hoolimata kõnealuses direktiivis sätestatud õigusest kaitsjale endiselt üksnes vahistamismäärust täitva ja vahistamismääruse teinud liikmesriigi õigus, mõjutab selle õiguse tõhusust ja selle järjepidevat kohaldamist. See võib piirata Euroopa vahistamismäärusega seotud menetluse raames süüdistatava õigusi, põhjustada viivitusi ja lisakulusid ning lõppkokkuvõttes kahjustada Euroopa vahistamismääruse vahendi tõrgeteta toimimiseks vajalikku vastastikust usaldust.

Teine põhjus – ajastus. Selleks et tagada tõendite kvaliteet ning kaitse hirmutamise ja väärkohtlemise eest, on ülioluline, et juurdepääs kaitsjale oleks menetluse uurimisetappides olemas nii vara kui võimalik, et kaitsta kahtlustatava õiglase kohtuliku arutamisega seotud õigusi. On tõsi, et direktiiviga, mis käsitleb õigust kaitsjale, tagatakse õigusabi alates hetkest, mil ametivõimud teavitavad isikut tema kahtlustamisest või süüdistamisest kuriteo toimepanekus, ent see ei taga, et selline abi oleks hõlmatud tasuta õigusabiga. Paljudes liikmesriikides ei ole toimivat riiklikult süsteemi, et tagada menetluse varaseimas etapis – eriti kinnipeetavatele – tõhus tasuta juurdepääs kaitsjale. Sidusrühmad on laialdaselt tunnistanud neid puudujääke, mis kahjustavad tõsiselt kaitsja kasutamise õiguse olemust.⁴

Kolmas põhjus – Tasuta õigusabi saamise tingimused. Nagu on ette nähtud ELi põhiõiguste hartas ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonis, võivad liikmesriigid

³ Euroopa vahistamismäärusega seotud menetlusi ei loeta iseenesest kriminaalmenetlusteks ning need ei ole hõlmatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga.

⁴ Vt nt Schumann, Bruckmüller, Soyer, *Pre-Trial Emergency Defence* („Kohtueelne erakorraline kaitse”), Intersentia 2012; Cape et al, *Effective Criminal Defence in Eastern Europe* („Tõhus kriminaalkaitse Ida-Euroopas”), LARN 2012. Vt ka FTI aruanne *Defence Rights in the EU* („Õigus kaitsele ELis”), oktoober 2012, peatükid 71–73, milles teatatakse arvukatest probleemidest seoses liikmesriikide valveadvokaatide kavaga, ja hiljutine Justicia aruanne, lk 46. Varssavi õigusabikonverentsi aruanne. Vt ka *Improving pre-trial Justice* („Kohtueelse õigluse suurendamine”), lk 38, Open Society Institute, Sofia 2008, aruanne, milles käsitletakse kodanikujärelevalvet politseijaoskondade üle (seoses Bulgaariaga).

kasutada selleks, et määrata kindlaks, kas isikul on õigus saada tasuta õigusabi, kaht tingimust: isikul puuduvad piisavad vahendid (vahendite kontroll) ja õigusemõistmise huvid nõuavad tasuta õigusabi andmist (põhjendatuse kontroll)⁵. Tasuta õigusabi saamise tingimuste täitmist kontrollitakse liikmesriikides väga erinevalt. Suuri lahknevusi on ka „vahendite” ja „põhjendatuse” kriteeriumite tõlgendamisel. Tasuta õigusabi saamiseks piiravate tingimuste kehtestamine jätab tasuta õigusabist ilma paljud kahtlustatavad või süüdistatavad, kellel puuduvad piisavad vahendid, isegi siis, kui see on õigusemõistmise huvides. Sellest tulenevalt ei ole nende kaitseõigus nõuetekohaselt tagatud.

Neljas põhjus – kvaliteet. Euroopa Inimõiguste Kohus on leidnud, et riigi kohustus anda tasuta õigusabi ei ole täidetud pelgalt riigi rahastatava kaitsja määramisega. Riik peab tagama, et tasuta õigusabi pakkuvate advokaatide antav abi on konkreetne ja tõhus ning vastama teatavale kvaliteedile⁶. Õiguslase abi kvaliteeti on võimalik tagada: 1) kvalifitseerimise ja akrediteerimisega, 2) advokaatide koolitamisega ja 3) õiguslase abistamise jälgimisega. Paljudes liikmesriikides tegeletakse kvaliteedi tagamisega vähe või ei tegeleta sellega peaaegu üldse.

Keda meetmed mõjutavad? Meetmed võivad mõjutada kõiki ELi kriminaalmenetlustes kahtlustatavaid ja süüdistatavaid. ELis toimetatakse igal aastal umbes 10 miljonit kriminaalmenetlust, ent andmed nende menetluste arvu kohta, kus kahtlustatavale või süüdistatavale on keeldutud andmast tasuta õigusabi, puuduvad. Meetmed mõjutavad ka advokaate, kes pakuvad või võiksid pakkuda kõnealustele isikutele õiguslast abi.

2. SUBSIDIAARSUSE ANALÜÜS

Vaja on ELi meetmeid kolmel allpool loetletud põhjusel:

- (1) probleemil on piiriülene mõõde, sest kui teatud liikmesriigid ei austa menetlusõigust saada tasuta õigusabi, tekitab see probleeme teistele liikmesriikidele⁷;
- (2) ELi kodanikud võivad sattuda kriminaalmenetluse osaliseks väljaspool nende oma liikmesriiki ja nende kahtlustatavate või süüdistatavate vajadustega tuleb tegeleda ELi tasandil;
- (3) Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonis on üleeuroopalised õiglase kohtuliku arutamise nõuded juba paika pandud, ent selle jõustamismehhanismid ei taga piisavat ja järjepidevat kaitset ega seda, et konventsioonile alla kirjutanud riigid, sealhulgas ELi liikmesriigid, neid nõudeid piisavalt järgiksid.

3. ELI ALGATUSE EESMÄRGID

Ükskõik millise ELi tasandil võetava tasuta õigusabi käsitleva meetmega tuleks saavutada järgmised üld-, eri- ja tegevuseesmärgid, mille väljatöötamisel on aluseks võetud eespool kindlaks määratud üldised ja konkreetsed probleemid.

⁵ Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon ning ELi põhiõiguste harta sisaldavad kumuleeruvat vahendite ja põhjendatuse kontrolli. Selleks et saada tasuta õigusabi, tuleb vastata mõlema kriteeriumidele. Seega tunnistatakse, et on olukordi, kus kahtlustatav, kellel ei ole piisavaid vahendeid, ei vasta tasuta õigusabi saamise kriteeriumidele näiteks juhtumi lihtsuse tõttu või seepärast, et karistused, mida on võimalik kehtestada, on kerged.

⁶ Pavlenko vs. Venemaa, kaebus nr 42371/02, 4. oktoobri 2010. aasta otsus, punkt 99.

⁷ Näiteks kui kohtuasutusel palutakse täita kohtuotsust, mis on pärit mõnest teisest liikmesriigist, kus nõuded ei ole piisavad, võib ta sellest keelduda või küsida lisateavet, mis võib kohtuotsuse täitmise edasi lükata.

Üldeesmärgid	• Tagada kriminaalmenetluses ELi kodanikele peamiste menetlusõiguste kõrgetasemeline kaitse. • Edendada vastastikust usaldust, hõlbustades sellega ELis kohtuotsuste ja õigusasutuste otsuste vastastikust tunnustamist ning parandades ELis õigusalaalast koostööd.
Erieesmärgid	• Tagada, et kahtlustatavatel ja süüdistatavatel oleks kogu kriminaalmenetluse vältel juurdepääs piisavale tasuta õigusabile ja et seda pakutaks neile tasemel, mis tagab suurema vastastikuse usalduse. • Tagada, et kahtlustatavate ja süüdistatavate ning Euroopa vahistamismäärusega seotud menetluse osaliste õigus kaitsjale, mis on sätestatud kaitsja kasutamise õigust käsitlevas direktiivis, muutuks tasuta õigusabi tagamisega reaalselt kättesaadavaks.
Tegevuseesmärgid	1) Tagada tasuta õigusabi kättesaadavus isikutele, kelle suhtes kohaldatakse Euroopa vahistamismäärust; 2) tagada menetluse varajastes etappides juurdepääs õigusalasale abile (nn erakorraline kaitse); 3) tagada tõhus juurdepääs tasuta õigusabile kahtlustatavatele või süüdistatavatele, kellel puuduvad piisavad vahendid (vahendite kontroll), ja juhul, kui see on vajalik selleks, et tagada tõhus juurdepääs õiguskaitsele (põhjendatuse kontroll); 4) tagada, et liikmesriigid võtavad meetmeid parandamiseks õigusabiteenuste kvaliteeti.

4. POLIITIKAVALIKUD

Üksikasjalikult kaaluti nelja peamist valikuvõimalust:

1. valikuvõimalus – status quo	Hetkeolukorra säilitamine. ELi tasandi meetmeid ei võeta.
2. valikuvõimalus – madal siduvuse aste	Mitteseadusandlikud meetmed: meetmed, mis käsitlevad suutlikkuse suurendamist, teabe esitamist, parimate tavade vahetamist liikmesriikide vahel (moodustades eksperdirühma, et koondada parimad tavad õiguspraktikutele mõeldud suunisteks).
3. valikuvõimalus – keskmine siduvuse aste	Õigusakt: valikuvõimalus 3a – soovitus, valikuvõimalus 3b – direktiiv; või mõlema kombinatsioon, millega osaliselt kehtestatakse Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonis ning ELi põhiõiguste hartas sätestatud minimaalsed kvaliteedinõuded ning osaliselt püütakse suurendada prognoositavust ja muuta rangemaks liikmesriikide nõuded. Õigusakt sisaldaks eelkõige sätteid, millega tagatakse kahtlustatavate ja süüdistatavate võimalus saada tasuta õigusabi Euroopa vahistamismäärusega seotud menetluse raames ja menetluse varajastes etappides. Üksikasjalikke ettekirjutusi direktiivis siiski ei oleks, jättes

	liikmesriikidele selle rakendamisel kaalutusõiguse. Neid kahte valikuvõimalust võib omavahel kombineerida, sätestades mõned elemendid siduvas ja teised mittesiduvas vahendis.
4. valikuvõimalus – kõrge siduvuse aste	Õigusakt: direktiiv, millega nähakse ette üksikasjalikud ühtlustatud miinimumnõuded, mis käsitlevad juurdepääsu tasuta õigusabile ja selle abi kvaliteeti ning millega minnakse Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonis sätestatud kvaliteedinõuetest mõnevõrra kaugemale.

5. MÕJUHINNANG

5.1. Tõhusus poliitikaeesmärkide saavutamisel

- **1. valikuvõimalus:** juurdepääs tasuta õigusabile jääb sama ebapiisavaks või muutub kehvemaks.
- **2. valikuvõimalus:** ei innusta liikmesriike parandama juurdepääsu tasuta õigusabile, kuivõrd seadusandlikud meetmed puuduvad.
- **Valikuvõimalus 3a** – soovitus: mõju on keskmine, kuna see valikuvõimalus aitab saavutada üldeesmärke. Võttes arvesse selle vahendi mittesiduvat olemust, on aga oht, et selle valikuvõimalusega ei kaasne mingit käegakatsutavat mõju, sest kõik liikmesriigid ei pruugi rakendada seda täielikult.
- **Valikuvõimalus 3b** – direktiiv: mõju on suur, sest see valikuvõimalus toob tasuta õigusabi käsitlevate õiguslikult siduvate ja jõustatavate ühiste miinimumnõuetega kaasa märkimisväärse edasimineku.
- **4. valikuvõimalus:** mõju on väga suur, sest sellel oleksid kõik õigusakti tugevad küljed (siduv olemus, seadusjõud) ja märkimisväärne positiivne mõju poliitikaeesmärgi saavutamisele, kuid sellega asetataks liikmesriikide õlule suur koormus. Sellega paraneks märkimisväärselt vastastikune usaldus ja koostöö.

5.2. Mõju põhiõigustele

- **1. valikuvõimalus:** mõju puudub, sest juurdepääsu tasuta õigusabile kaitstaks ka edaspidi Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni ning ELi põhiõiguste harta kaudu liikmesriigi tasandil ning praegused piiratud kaitse probleemid jäävad alles.
- **2. valikuvõimalus:** mõju on väike, sest õiglase kohtuliku arutamise õiguse ja kaitseõiguse edendamine sõltuks sellest, kuidas liikmesriigid järgivad parimate tavade näiteid või suuniseid, kuidas levitatakse tasuta õigusabi käsitlevat teavet ja kuidas korraldatakse koolitamist.
- **Valikuvõimalus 3a** – soovitus: mõju põhiõigustele on positiivne, kuid väike/keskmine, ning sõltub soovitusel rakendamisest liikmesriikides. Õiglase kohtuliku arutamise õiguse ja kaitseõiguse puhul on oodata mõningasi edusamme, ent kuna puudub võimalus tagada selle täitmine, võib olukord paraneda vaid veidi.
- **Valikuvõimalus 3b** – direktiiv: mõju on suur, sest selle valikuvõimalusega kaasneks sama positiivne mõju kui valikuvõimalusega 3a, ent õiguslikult siduva meetme kaudu.
- **4. valikuvõimalus:** märkimisväärne positiivne mõju kahtlustatavate ja süüdistatavate põhiõigustele.

5.3. Sotsiaalne mõju

- **1. valikuvõimalus:** mõju puudub.
- **2. valikuvõimalus:** positiivne, kuid piiratud mõju teadlikkuse ja suutlikkuse suurendamise ning koolitamise kaudu.

- **Valikuvõimalus 3a** – soovitus: nõuetekohase rakendamise korral liikmesriikides kaasneks selle valikuvõimalusega positiivne sotsiaalne mõju (nt võrdne juurdepääs õiguskaitsele, mis tagatakse õiguslase abi ja selle parema kvaliteedi abil).
- **Valikuvõimalus 3b** – direktiiv: mõju on suur, sest selle valikuvõimalusega kaasneks sama positiivne mõju kui valikuvõimalusega 3a, ent õiguslikult siduva meetme kaudu.
- **4. valikuvõimalus:** sotsiaalne mõju on suur, sest sellega avardataks juurdepääsu tasuta õigusabile ning sellest tulenevalt õiglase kohtuliku arutamise võimalust nende kahtlustatavate ja süüdistatavate jaoks, kellel ei ole piisavaid vahendeid kohtukulude katmiseks.

5.4. Mõju siseriiklikele õigussüsteemidele

- **1. valikuvõimalus:** mõju puudub – liikmesriikide süsteemid võivad areneda Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikale tuginedes suurema ühtluse poole, ent mitte lühikeses ega keskpikas perspektiivis.
- **2. valikuvõimalus:** üldine mõju on piiratud, sest meetmed ei ole siduvad ja nende otsene eesmärk ei ole saavutada kogu ELis ühised miinimumnõuded.
- **Valikuvõimalus 3a** – soovitus: soovitusel mittesiduva olemuse tõttu on mõju keeruline prognoosida – see sõltub liikmesriikide valmisolekust soovitusel järgida. Nõuetekohase rakendamise korral eeldab see valikuvõimalus muudatuste tegemist liikmesriikide süsteemidesse, mille tasuta õigusabi käsitlevad nõuded on praegu lebedad.
- **Valikuvõimalus 3b** – direktiiv: mõju on keskmine/suur, sest see valikuvõimalus eeldab mitmes liikmesriigis seadusandlikke reforme, ent võimaldab tänu kohustuste üldisele sõnastusele teatavat paindlikkust.
- **4. valikuvõimalus:** mõju siseriiklikele õigussüsteemidele on kõige märkimisväärsim, sest kohtusüsteem saaks kõik vajalikud vahendid, et lähtuda tasuta õigusabi õiguse järgimisel kõrgetest standarditest. Selle õigusakti järgimiseks tuleks kõikide liikmesriikide õigusabisüsteemides läbi viia olulised seadusandlikud reformid.

5.5. Finants- ja majanduslik mõju

- **1. valikuvõimalus:** selle valikuvõimalusega ei kaasne mingit otsest finantskoormust.
- **2. valikuvõimalus:** selle valikuvõimaluse puhul oleksid kulud piiratud ning neid kannaksid nii liikmesriigid kui ka EL. Maksimaalne rahaline kogukulu oleks hinnangute kohaselt umbes **23 miljonit eurot**.
- **Valikuvõimalus 3a** – soovitus: kui liikmesriigid soovitusel järgivad, oleksid kulud sama suured kui valikuvõimaluse 3b puhul.
- **Valikuvõimalus 3b** – direktiiv: kogukulud jääksid eeldatavasti nelja valikuvõimaluse keskmisele tasemele ning need kannaksid peamiselt kohaliku ja riigi tasandi ametiasutused. Kogukulud jääksid vahemikku **247–382 miljonit eurot**. Need hõlmaksid järgmiste meetmete kulusid:
 - tasuta õigusabi Euroopa vahistamismäärusega seotud menetlustes: **0,13–0,24 miljonit eurot (kogu EL / aastas)**;
 - hädaabi kaitsesüsteem: **52–81 miljonit eurot (kogu EL / aastas)**;
 - ühised minimaalsed tingimused tasuta õigusabi saamiseks: **181–287 miljonit eurot (kogu EL / aastas)**;
 - kvaliteedikontroll: **13,4 miljonit eurot (kogu EL / aastas)**.
- **4. valikuvõimalus:** kogukulud oleksid eeldatavasti nelja valikuvõimaluse suurimad ning neid kannaksid peamiselt kohaliku ja riigi tasandi ametiasutused. Kogukulud jääksid vahemikku **1,594–1,716 miljonit eurot**. Need hõlmaksid järgmiste meetmete kulusid:

- tasuta õigusabi Euroopa vahistamismäärusega seotud menetlustes: **0,8–1,1 miljonit eurot (kogu EL / aastas);**
- hädaabi kaitseüsteem: **180–210 miljonit eurot (kogu EL / aastas);**
- ühised minimaalsed tingimused tasuta õigusabi saamiseks: **1,4 miljardit eurot** (lisaks 92 miljonit eurot lastele antava kohustusliku tasuta õigusabi jaoks) **(kogu EL / aastas);**
- kvaliteedikontroll: **13,4 miljonit eurot (kogu EL / aastas).**

3. ja 4. valikuvõimaluste kulude puhul ei ole arvesse võetud võimalikku kulude kokkuhoidu, mis tuleneb Euroopa Inimõiguste Kohtu ja siseriiklike kaebuste, kohtuasjade uuesti läbivaatamise ning ebapiisava õigusliku esindamise tõttu katkestatud menetluste praeguste kulude vähenemisest.

6. VALIKUVÕIMALUSTE VÕRDLEMINE / EELISTATUD VALIKUVÕIMALUS

Eelistatud valikuvõimalus puudub.

7. JÄRELEVALVE JA HINDAMINE

Kui valikuvõimalustest eelistatakse direktiivi kui seadusandlikku meetet, on liikmesriikidel aega direktiivi ülevõtmiseks 18 kuud alates selle jõustumisest. Liikmesriikidel tuleks paluda koguda seda protsessi toetavaid usaldusväärseid andmeid, sest praegu valitseb selliste andmete puudus. Kui valikuvõimalustest eelistatakse meetmena soovitusi, hindab komisjon selle rakendamist hiljemalt neli aastat pärast soovitusi avaldamist.

Peale selle näeb komisjon ette, et 3–5 aastat pärast iga menetlusõiguste tegevuskava õigusakti kohaldamist tuleks teha spetsiaalne empiiriline uuring rõhuasutusega andmete kogumisel. Selleks et saada ettepanekute tõhususe kohta põhjalik kvantitatiivne ja kvalitatiivne ülevaade, kasutatakse tasuta õigusabi jaoks spetsiaalseid näitajaid.